

Raport
Uniwersytety trzeciego wieku
jako odpowiedź na potrzeby środowiska osób starszych.

Rys historyczny

W społeczeństwach krajów rozwiniętych coraz większą grupę stanowią seniorzy. Rośnie odsetek osób, które zakończyły już aktywność zawodową. Nie oznacza to jednak, że z chwilą przejścia na emeryturę ludzie starsi przestają interesować się otaczającym ich światem i zachodzącymi w nim zmianami. W czasie, kiedy już nie wiążą obowiązki zawodowe, człowiek chce zrealizować marzenia, których do tej pory nie miał możliwości spełnić, odkrywa nowe interesujące go dziedziny.

Odpowiedzią na te potrzeby były uniwersytety trzeciego wieku powstałe w latach siedemdziesiątych XX w. Pierwszy taki uniwersytet został założony we Francji w 1972 roku i działał przy uniwersytecie w Tuluzie. Jego twórcą był Pierre Vellas – profesor prawa i nauk społecznych. Wiele lat prowadził badania i analizował informacje dotyczące środowiska osób starszych, ich potrzeb, aspiracji, zainteresowań. Do stworzenia koncepcji placówki rozwijającej zainteresowania i umiejętności tej grupy wykorzystywał swoje doświadczenia rodzinne, przemyślenia i gromadzoną latami wiedzę na temat starości. Do swojego pomysłu przekonał władze uniwersytetu w Tuluzie, które zgodziły się zorganizować spotkanie z 40 osobową grupą seniorów i wysłuchać informacji o ich potrzebach, a także skorzystać z ich doświadczeń. W tym czasie na uniwersytetach francuskich młodzież pragnęła reformy przestarzałego ich zdaniem systemu nauczania. Uniwersytety odpowiedziały projektem otwarcia uczelni dla emerytów. Na kilku kierunkach studiów młodzi ludzie mieli wymieniać doświadczenia z dorosłymi i starszymi osobami.

Celami zapoczątkowanego przez Pierre'a Vellasa ruchu było z jednej strony wykorzystanie intelektualnego i administracyjnego potencjału uniwersytetów dla kształcenia osób starszych, z drugiej strony seniorzy byli wspieraną grupą do przeprowadzenia badań naukowych z dziedziny gerontologii. Bardzo ważnym społecznie celem było umożliwienie międzygeneracyjnej wymiany kulturalnej, przełamanie uprzedzeń oraz rozwój wzajemnej empatii. Potrzeba tego typu instytucji była tak wielka, iż w krótkim czasie we Francji powstało ponad 40 takich placówek. Natychmiast powstały też podobne placówki w innych państwach europejskich.

W 1975 roku utworzono międzynarodową organizację skupiającą uniwersytety trzeciego wieku z całego świata (AIUTA). Jej celem jest promowanie edukacji osób starszych, wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy uniwersytetami z różnych krajów, również prowadzenie badań na temat edukacji dorosłych.

Wyróżnia się dwa modele uniwersytetów trzeciego wieku. Pierwszy – to model francuski, w którym uniwersytety trzeciego wieku są związane z ośrodkami akademickimi lub innymi ośrodkami oświaty dorosłych. Z tego względu cechuje je wysoki poziom działalności dydaktycznej i naukowo-badawczej. (Podobny model realizowały: Belgia, Hiszpania, Włochy, Szwecja).

Obecnie we Francji kształceniem objęto osoby w każdym wieku. Idea uniwersytetu dla wszystkich grup wiekowych przyczynia się – według osób organizujących tę działalność – do szeroko rozumianej wymiany międzygeneracyjnej. Kształcenie odbywa się w studium, a kończy otrzymaniem dyplomu kuratora społecznego. Program nauczania składa się ze szkolenia teoretycznego z zakresu: doradztwa społecznego, wolontariatu, zagadnień prawnych, problematyki pokolenia młodych osób. Cykl kształcenia przewiduje również staż zawodowy. Otrzymanie dyplomu ma uprawniać osoby starsze do pracy na rzecz młodzieży a także osób starszych mających ograniczone możliwości samodzielnego funkcjonowania.

Drugi model – brytyjski – jest oparty na samokształceniu i samopomocy seniorów, bez wsparcia ze strony uczelni wyższych.

W Wielkiej Brytanii idea uniwersytetów rozwija się od 1981 roku. Model brytyjski zwany jest też modelem Cambridge, gdyż główne zasady funkcjonowania ośrodków zostały opracowane przez entuzjastów z Cambridge. Model ten jest oparty na wzajemnej pomocy słuchaczy. Seniorzy sami organizują zajęcia, wykorzystując własną wiedzę i wykształcenie. Nie ma podziału na studentów i wykładowców. Dużą wagę przywiązuje się do kształcenia eksperymentalnego i grupowego.

Placówki te nie mają wsparcia ze strony wyższych uczelni. Ich założycielem może być każdy. Funkcjonują one również w małych miejscowościach i opierają się na wspólnocie sąsiedzkiej. Oferta edukacyjna jest różnorodna, począwszy od poważnych wykładów naukowych a skończywszy na zajęciach praktycznych (zależy od zainteresowań uczestników). Uniwersytety te spełniają oprócz funkcji poznawczych również integracyjne i terapeutyczne. W zajęciach, jak wynika z badań statystycznych, uczestniczą przede wszystkim kobiety

będące na emeryturze, wywodzące się z grupy średniej, posiadające wykształcenie średnie lub wyższe. Zajęcia odbywają się w wynajętych salach, ale także w prywatnych domach swoich słuchaczy. Odnośnie poziomu wykształcenia czy wieku słuchaczy brytyjskie uniwersytety nie stawiają formalnych wymagań.

Uniwersytety trzeciego wieku działają również w Polsce, Austrii, Belgii, Niemczech, Słowenii, Hiszpanii, Portugalii, Irlandii, Finlandii, Szwecji, Danii, Szwecji, Holandii, Szwajcarii, Stanach Zjednoczonych i Nowej Zelandii.

Założycielka uniwersytetów trzeciego wieku w Polsce – prof. dr Halina Szwarc

Polska była trzecim krajem, po Francji i Belgii, w którym przyjął się i rozwinął ruch uniwersytetów trzeciego wieku. Pierwsza taka placówka powstała już w 1975 roku, w warszawskim Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego. Jego założycielką była prof. Halina Szwarc – doktor nauk medycznych, zajmująca się gerontologią.

Halina Szwarc była postacią niezwykłą, z bogatym życiorysem. Już jako bardzo młoda dziewczyna wykazała się wielką odwagą i patriotyzmem. Po wybuchu drugiej wojny światowej, mając 16 lat, rozpoczęła działalność konspiracyjną w Związku Walki Zbrojnej w Okręgu Łódzkim. Zadanie, które jej powierzono mogło przerastać dorosłą kobietę. Powołując się na niemieckie korzenie babci, Halina miała podpisać folkslistę, ukończyć niemiecką szkołę średnią, a następnie podjąć studia w Trzeciej Rzeszy. Zadanie to wiązało się nie tylko z ogromnym ryzykiem dekonspiracji, oznaczało także narażenie rodziny w kraju na ostracyzm. Pomimo to Halina Szwarc rozpoczęła studia medyczne w Wiedniu, działając jednocześnie w wywiadzie ZWZ. Pod konspiracyjnym pseudonimem Jacek Drugi (przyjętym na pamiątkę serdecznego kolegi rozstrzelanego przez Niemców w Zgierzu wraz ze stu innymi Polakami) prowadziła działania wywiadowcze w Berlinie, Hamburgu i Monachium. Wykonywała również akcje dezinformacyjne godzące w administrację niemiecką, zajmowała się kolportażem prasy podziemnej na terenach Austrii i w Bawarii w ramach działań dywersyjno – propagandowych prowadzonych wśród Niemców (Akcja N).

W kwietniu 1944 roku rozpoczęła pracę w Centralnym Archiwum Medycznym w Berlinie. Miała tam dostęp do bezcennych danych o ruchach wojsk niemieckich i stratach poniesionych na froncie wschodnim. W tym samym czasie jednak gestapo przechwyciło w Łodzi archiwum AK. Przełożeni polecieli Halinie zaprzestania pracy konspiracyjnej. Zanim jednak zdążyła ten rozkaz wykonać, została aresztowana w Łodzi i osadzona w więzieniu przy ul. Gdańskiej 13.

Torturowana i przesłuchiwana w siedzibie Gestapo na Anstadta nie dała się złamać. Została skazana na karę śmierci, od której niemal cudem uratowało ją wyzwolenie Łodzi. Uciekła z kolumny ewakuowanych więźniów pod Pabianicami.

Wyzwolenie nie oznaczało końca jej kłopotów. Pomimo iż opuściła Łódź, zerwała kontakty z kolegami z podziemia, skończyła studia medyczne, założyła rodzinę, przeszłość wojenna dogoniła ją w Warszawie. Aresztowana przez UB za kolaborację, a następnie za współpracę z AK, przeszła ponowne brutalne śledztwo, tym razem prowadzone przez „swoich”. Na szczęście wydarzenia te nie uniemożliwiły jej kontynuowania kariery naukowej. W 1966 roku została profesorem. Dopiero w 1999 roku, trzy lata przed śmiercią, prof. Halina Szwarc ujawniła pamiętnik „Wspomnienia z pracy w wywiadzie antyhitlerowskim ZWZ-AK”. Na motywach jej życia oraz pamiętnika powstał w 2007 spektakl Teatru Telewizji pt. Doktor Halina.

Profesor Halina Szwarc była osobą znaną ze swojej działalności na rzecz ludzi starszych. Założony przez nią Uniwersytet Trzeciego Wieku w Warszawie był pierwszą taką placówką w Polsce i jedną z pierwszych w Europie. W następnych latach z jej inicjatywy kolejne uniwersytety trzeciego wieku powstały we Wrocławiu, Opolu, Szczecinie, Łodzi, Lublinie i kilku innych większych miastach.

Rozwój uniwersytetów trzeciego wieku w Polsce

Zjawisko starzenia się społeczeństw jest tendencją ogólnoświatową, która w największym stopniu dotyczy państw w Europie. Potrzeba wsparcia seniorów została wreszcie zauważona na arenie międzynarodowej. Rok 2012 był ogłoszony przez Komisję Europejską Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej. Obecnie działa już wiele instytucji wspierających aktywność w starszym wieku. W Polsce takimi instytucjami są przede wszystkim uniwersytety trzeciego wieku.

Obecnie w Polsce osoby powyżej 65 roku życia stanowią ponad 14% społeczeństwa. Z badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że w tej grupie tylko 3,5% jest aktywna zawodowo. Pozostali zaś po przejściu na emeryturę zamykają się w domu. Z grupy tej aż 12% osób jest zagrożona ubóstwem dochodowym. Wśród osób starszych małą popularnością cieszy się uczestnictwo w różnego rodzaju przedsięwzięciach kulturalnych. Około 90% nie uczestniczy w żadnych imprezach kulturalnych (nie chodzi do kin, teatrów, na koncerty). Pauperyzacja, przyjęty model spędzania czasu w domu przed telewizorem, brak

możliwości i chęci do pełnego uczestnictwa w życiu prowadzi do wykluczenia społecznego. Spotęgowane jest to faktem, iż osoby starsze to często osoby samotne, obciążone wieloma schorzeniami (w części nabytymi na skutek wydarzeń wojennych), nieradzące sobie z problemami dnia codziennego. Ze społecznego punktu widzenia bardzo ważne jest, by nie dopuścić i przeciwdziałać takiej sytuacji. Należy więc stworzyć seniorom alternatywę dla spędzania czasu w domu, prowadzić działania aktywizujące, pomagać w poznawaniu pojawiających się „nowinek”. Czas spędzany na emeryturze można wykorzystać efektywnie, rozwijając zainteresowania i pasje, na które do tej pory nie starczało wolnego czasu.

Uniwersytety trzeciego wieku pełnią ważną rolę w aktywizacji osób starszych. Ich głównymi celami jest umożliwianie osobom tym zdobywania i aktualizowania swojej wiedzy oraz poprawa jakości życia starszego pokolenia. Ich działalność przyczynia się do zaspokajania takich potrzeb seniorów jak: samokształcenie, poszerzanie wiedzy i nabywanie nowych umiejętności, działania na rzecz społeczności lokalnej, bycia pomocnym innym (np. poprzez wolontariat), wypełnienie wolnego czasu, utrzymywanie więzi towarzyskich, stymulacja psychiczna i fizyczna, a czasem nawet możliwość realizacji młodzieńczych marzeń. Uniwersytety trzeciego wieku, przyczyniając się do poprawy jakości życia osób starszych, pełnią bardzo ważną rolę społeczną.

W Polsce w latach 80 i 90 uniwersytety trzeciego wieku rozwijały się bardzo powoli. W tym okresie działało tylko kilkadziesiąt takich instytucji. Gwałtowny wzrost ich liczby nastąpił po 2002 roku, a najwięcej UTW powstało w 2007 roku. Obecnie działa ich około 400, a w zajęciach uczestniczy ponad 90 tysięcy osób. Tendencja ta wiąże się ze wzrostem liczby emerytów. W roku 2000 było ich 4,6 mln, w 2005 – 5,4 mln, a w 2010 – już 6,4 mln (dane GUS). Rozwój uniwersytetów wskazuje, że ich oferta spotkała się z zainteresowaniem seniorów. Wypełniły one lukę w zakresie potrzeb edukacyjnych, kulturalnych i towarzyskich sporej grupy osób poszukujących możliwości samorozwoju.

Niestety, uniwersytety trzeciego wieku powstają głównie w miastach. Połowa z nich działa w miastach do 50 tys. mieszkańców. W tych właśnie mniejszych ośrodkach miejskich i w Warszawie jest największa oferta zajęć dla seniorów oraz najłatwiejsza możliwość zostania studentem. Na wsi funkcjonuje tylko 11% wszystkich tego typu placówek. Działają one na zasadach uniwersytetów ludowych.

Uniwersytety trzeciego wieku rozwijają się na terenie Polski nierównomiernie. Najwięcej jest ich w województwach: mazowieckim, śląskim, dolnośląskim i wielkopolskim. Zdecydowanie w tyle pozostają województwa świętokrzyskie, podlaskie i podkarpackie.

Struktura uniwersytetów trzeciego wieku

W Polsce powstają trzy typy uniwersytetów trzeciego wieku:

- działające w strukturach i pod patronatem wyższej uczelni, kierowane najczęściej przez pełnomocnika rektora danej uczelni,
- powołane przez stowarzyszenia prowadzące działalność popularnonaukową,
- inne, działające przy domach kultury, bibliotekach, domach dziennego pobytu, ośrodkach pomocy społecznej itp.

Według danych Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń UTW, 13% uniwersytetów działa w strukturach wyższych uczelni, 15% - w ramach jednostek samorządu lokalnego, a 65% ma formę prawną stowarzyszenia lub fundacji.

Istotną cechą różnicującą te placówki jest liczba słuchaczy – do polskich UTW uczęszcza od kilkudziesięciu, do ponad 1000 osób. Zdecydowanie najwięcej jest tych „średnich” – o liczbie słuchaczy od 100 do 500 osób. Instytucje mniejsze stanowią 26% , natomiast ok. 13% - większe. Największe uniwersytety, choć nieliczne, obejmują jednak najszersze grono studentów, uczęszcza do nich aż 43% wszystkich słuchaczy.

Uniwersytety trzeciego wieku najczęściej nie mają swoich siedzib, a zajęcia odbywają się w wynajmowanych salach, domach kultury, bibliotekach. Zajęcia praktyczne prowadzone są także w muzeach i w plenerze.

Oferta uniwersytetów trzeciego wieku

Cele jakie stawiają sobie uniwersytety trzeciego wieku, to przede wszystkim:

- upowszechnianie inicjatyw edukacyjnych,
- aktywizacja intelektualna, psychiczna, społeczna i fizyczna osób starszych,
- poszerzanie wiedzy i umiejętności seniorów,
- ułatwianie kontaktów z instytucjami takimi jak służba zdrowia, ośrodki kultury, ośrodki rehabilitacyjne itp.,
- angażowanie słuchaczy w działania na rzecz otaczającego ich środowiska,
- podtrzymywanie więzi społecznych i komunikacji międzyludzkiej wśród seniorów.

Uniwersytety trzeciego wieku działające w Polsce oparte są na modelu francuskim, dlatego też główny nacisk położony jest na zajęcia dydaktyczne. Jednak równorzędnymi celami są także te, które nie kojarzą się z nauką np. podtrzymywanie więzi społecznych, stworzenie seniorom warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu.

UTW oferują swoim słuchaczom:

- zajęcia edukacyjne:

- wykłady i prelekcje. 98% procent uniwersytetów prowadzi różnego rodzaju wykłady. Przeciętnie jest to 48 wykładów rocznie. Największym zainteresowaniem cieszą się te z dziedziny prawa, ochrony zdrowia, historii, sztuki. Powszechne są turystyka, geografia, kultura lokalna, psychologia.

- warsztaty i zajęcia praktyczne odbywają się na prawie wszystkich UTW (97%), zakładają aktywny udział słuchaczy. Największym zainteresowaniem cieszą się kursy komputerowe i językowe, zajęcia sportowe i ruchowe, sekcje plastyczne i turystyczne.

- zajęcia integracyjne:

- spotkania świąteczne,
- wycieczki krajoznawcze,
- wspólne wyjścia do teatru,
- wernisaże prac plastycznych,
- festyny,
- występy muzyczne itp.

Słuchacze uniwersytetów

W przeciętnym uniwersytecie kształcą się średnio 230 słuchaczy. Działają jednak także placówki skupiające tylko 10 osób. W roku akademickim 2011/2012 na zajęcia uczęszczało około 90 tys. osób. Przyjmując, że w Polsce żyje ok. 14 mln. osób powyżej 50 roku życia, jedna ze 150 jest słuchaczem uniwersytetu.

Rekrutacja na Uniwersytet Trzeciego Wieku przebiega najczęściej we wrześniu, zaś słuchaczami mogą zostać osoby na emeryturze bądź rencie, które chcą uczestniczyć w zajęciach. Niektóre placówki określają też minimalny wiek słuchaczy – czasem muszą to być osoby, które ukończyły 50 bądź 60 lat. Część uczelni stawia też wymogi co do wykształcenia przyszłych słuchaczy – na przykład przyjmuje osoby z co najmniej średnim lub wyższym wykształceniem.

Większość słuchaczy UTW to kobiety. W roku akademickim 2011/2012 w zajęciach i wykładach brało udział 74 tys. kobiet i 14 tys. mężczyzn. Osoby do 50 roku życia stanowią 5% słuchaczy, od 51 do 65 r. ż. – 55% natomiast po 65 r. ż. 40%. W ostatniej grupie znajduje się tylko 15% mężczyzn. Przyczyny tego zjawiska są różnorodne. Kobiety żyją dłużej, a ich aktywność zawodowa jest krótsza. Cieszą się lepszym zdrowiem. Mają też większą potrzebę

wyjścia z domu, spotkania się ze znajomymi. Oferta uniwersytetów odzwierciedla więc głównie potrzeby kobiet.

Prognozuje się, że z czasem odsetek osób po siedemdziesiątym roku życia biorących udział w zajęciach UWT będzie rosnąć. Dzisiaj najstarsi słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku mają ponad 80 lat i są to osoby bardzo aktywne. Na równi z młodszymi koleżankami i kolegami biorą udział w zajęciach, a także wyjazdach i wycieczkach. Niektóre UTW mają wśród swoich słuchaczy nawet 90-latków.

Finansowanie

Uniwersytety trzeciego wieku kierują swoją ofertę przede wszystkim do osób, które zakończyły działalność zawodową. Źródłem ich dochodów są najczęściej niewysokie emerytury lub renty, dlatego ważne jest, aby opłaty za uczestnictwo w zajęciach nie były zbyt wysokie. Wiele starszych osób może sobie pozwolić na udział tylko w bezpłatnych zajęciach. UTW mogłyby oferować takie zajęcia tylko wtedy, gdyby w całości były finansowane ze środków publicznych.

Obecnie jednak uniwersytet trzeciego wieku finansowane są głównie z opłat słuchaczy (74%). Uczestnictwo w zajęciach jest płatne, seniorzy wnoszą też składki członkowskie (63%). W 68% placówek należy też wnieść opłatę wpisową. Średnia wysokość wpisowego wynosi 28 zł. W połowie uniwersytetów słuchacze płacą czesne za miesiąc, semestr lub rok. Średnia wysokość czesnego w przeliczeniu na rok wynosi 142 zł. Ponadto w połowie UTW słuchacze muszą płacić dodatkowo za niektóre zajęcia, a w co piątym płatne są wszystkie zajęcia prowadzone przez uniwersytet.

Opłaty za korzystanie z uniwersytetu wydają się niewygórowane, jednak według danych ZUS połowa świadczeń z tytułu emerytur i rent wynosi mniej niż 1600 zł. Oznacza to, że nawet te niewielkie opłaty są dla osób mniej zamożnych poważną barierą.

36 % uniwersytetów korzysta ze środków instytucji, w ramach które prowadzi działalność. Część UTW (ok. 60%) jest też dofinansowywana z budżetów miast lub gmin, część wykorzystuje darowizny od firm, dochody z przekazanego 1 % podatku. Uniwersytety pozyskują też granty z funduszy rządowych i Unii Europejskiej oraz korzystają z różnych form sponsoringu.

Działania społeczne uniwersytetów trzeciego wieku

Rozwój uniwersytetów trzeciego wieku na niespotykaną dotąd w Polsce skalę wprowadza też nową jakość ich funkcjonowania i przynosi nowe rezultaty. UTW są dziś dostrzegane przez inne instytucje jako rzecznicy interesów osób starszych oraz istotni partnerzy w działaniach na rzecz społeczności lokalnych.

Rok 2012 został ogłoszony uchwałą Senatu RP **ROKIEM UNIWERSYTETÓW TRZECIEGO WIEKU**, a w całej Europie decyzją Rady Europy - Rokiem aktywności osób starszych i solidarności międzypokoleniowej. W marcu 2012 roku odbył się Wielki Kongres UTW pod hasłem „*Innowacyjne Uniwersytety Trzeciego Wieku dla społeczeństwa obywatelskiego i gospodarki*”. Wytyczył on nową strategię rozwoju UTW jako partnera w kreowaniu polityki senioralnej. Jej główną myślą jest, że seniorzy mogą i powinni odgrywać aktywną rolę w budowie społeczeństwa obywatelskiego. Uniwersytety trzeciego wieku, które doskonale służą temu celowi, powinny otrzymać finansowe, naukowe i logistyczne wsparcie, aby mogły rozwijać się i zapewnić wysoki poziom naukowy edukacji osób starszych.

UTW zmieniają sposób postrzegania seniorów przez młodszych członków społeczeństwa, burzą niebezpieczne stereotypy, są też animatorami życia kulturalnego społeczności lokalnych.

27 % Uniwersytetów trzeciego wieku prowadzi bardzo ważne działania społeczne polegające na angażowaniu seniorów w aktywność społecznie użyteczną, działanie na rzecz innych osób lub dla dobra wspólnego przede wszystkim poprzez rozwijanie i wspieranie wolontariatu. Osoby starsze wspierają chorych, samotnych i potrzebujących. Seniorzy pomagają sobie nawzajem w załatwieniu trudnych spraw, wspierają się duchowo, a także materialnie. Działają również na rzecz społeczności lokalnej – na przykład organizując bezpłatne korepetycje, czytając książki dzieciom w ogniskach i klubach osiedlowych.

Dzisiejsi seniorzy to także pokolenie wojenne, a więc cenni świadkowie historii. Tylko oni, dzieląc się z młodszymi pokoleniami swoimi wspomnieniami, przekazują wiedzę o czasach II wojny światowej, jakiej nie przekażą podręczniki. Wojna, okupacja, prześladowania, holocaust, obozy koncentracyjne, deportacja, roboty przymusowe, wysiedlenia – to całe spektrum abstrakcyjnych dla dzisiejszej młodzieży pojęć. Dzięki spotkaniom z uczestnikami i naocznymi świadkami tamtych wydarzeń wypełniają się one konkretną treścią, trafiają do wyobraźni młodych ludzi. Seniorzy podczas spotkań z młodzieżą wspominają lata, gdy sami

byli dziećmi lub bardzo młodymi ludźmi, co w naturalny sposób sprzyja pogłębianiu dialogu międzypokoleniowego.

Uniwersytety trzeciego wieku są często animatorami życia kulturalnego lokalnej społeczności – organizatorem wystaw, koncertów, uroczystości rocznicowych upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, pikników rodzinnych, spotkań międzypokoleniowych itp.

Problemy i wyzwania

Z badania opublikowanego przez Ogólnopolską Federację Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku wynika, że największymi przeszkodami w działalności UTW są: brak środków finansowych, trudności lokalowe, brak odpowiedniej ilości pracowników i wolontariuszy, a także trudności w pozyskiwaniu partnerów do realizacji wspólnych projektów. Stosunkowo najlepiej oceniana jest za to współpraca z administracją publiczną i samorządami lokalnymi. Zapewnienie UTW większego dostępu do pomocy finansowej było jednym z głównych zagadnień omawianych na ogólnopolskim Kongresie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, który odbył się w październiku 2012 roku.

Liderzy środowiska ubolewają też nad niewystarczającą obecnością UTW w mediach. Rozwój działalności tych placówek wymaga ich zdaniem zdecydowanego wsparcia ze strony dziennikarzy zarówno w propagowaniu idei uniwersytetów jak i rozpowszechnianiu wiedzy o działalności poszczególnych ośrodków. Co prawda w 2012 roku w mediach ogólnopolskich pojawiło się więcej artykułów i relacji dotyczących UTW, jednak często miały one charakter bardzo ogólnikowy. Doniesienia te miały zazwyczaj bezpośredni związek z wydarzeniami związanymi z mianowaniem roku Rokiem Aktywności Osób Starszych lub Rokiem UTW. Ciekawe artykuły, bardziej szczegółowo i merytorycznie traktujące ten temat pojawiają się w prasie lokalnej. Niestety jest ich zdecydowanie za mało.

Trudnym wyzwaniem, przed którym stoją obecnie uniwersytety trzeciego wieku, jest zwiększenie udziału mężczyzn w zajęciach. Zdecydowana przewaga kobiet doprowadziła do sytuacji, w której zajęcia, tematy spotkań, zapraszani goście dobierani są pod ich zainteresowania. Konieczne jest opracowanie ciekawej propozycji także dla panów. UTW muszą znaleźć sposób na dotarcie ze swoją ofertą i zaktywizowanie w większym stopniu męskiej części środowiska seniorów.

Na podstawie danych: GUS, raportu „ZOOM na UTW” przygotowanego przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” we współpracy naukowej z Instytutem Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, podsumowania badań przeprowadzonych przez Instytut Łukasiewicza w ramach projektu OswoićStarość.pl, raportu Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz informacji publikowanych na stronach UTW.